

UNIVERSITETET
I OSLO

Norsk senter for menneskerettigheter

EMD-bulletin nr. 3-2026

Domsreferater fra Den europeiske
menneskerettsdomstolen

Domstolen har avsagt 6 saker mot de nordiske landene siden forrige utgave av EMD-bulletin. En av sakene var en fellende dom mot Norge i en barnevernssak. Dette nummeret av EMD-bulletinen inneholder sammendrag av: *L.L. and P.L v. Norway*, *J.K. v. Norway* og *Ships waste oil collector B.V and Others v. The Netherlands*.

Dommen *L.L. and P.L v. Norway* handler om at fosterhjemsomsorgen av klagernes barn ble erstattet med adopsjon. Klagerne anførte at opprettholdelsen av vedtaket i domstolen krenket deres rett til respekt for familieliv etter EMK artikkel 8. De anførte videre at saksbehandlingen krenket EMK artikkel 6. Samlet sett fant Domstolen at de nasjonale myndighetene ikke hadde fremlagt tilstrekkelig begrunnelse for at det forelå eksepsjonelle omstendigheter som rettferdiggjorde adopsjon. Domstolen viste i den forbindelse særlig til Y's svært tidlige plassering i fosterhjem, de begrensede samværsrettighetene som ble fastsatt fra starten av, den manglende presisjonen i beskrivelsen av både Y's sårbarhet og klagernes omsorgsutfordringer, samt tingrettens vektlegging av risikoen for fremtidige tvister. Inngrepet var ikke proporsjonalt i forhold til hensynet til barnets beste og dermed ikke «nødvendig i et demokratisk samfunn». Domstolen konkluderte enstemmig med krenkelse av artikkel 8.

Vedtaket *J.K. v. Norway* gjaldt om beslutningen om tvangsadopsjon var i strid med EMK art. 8. Domstolen kom frem til at beslutningen om adopsjon bygget på relevante og tilstrekkelige grunner. Det forelå ikke forhold som tilsa at familiebandene ble brutt som følge av at staten ikke hadde tilrettelagt for samvær og gjenforening med foreldrene. Inngrepet var dermed «nødvendig» etter artikkel 8 § 2. Domstolen konkluderte enstemmig med at klagen var «åpenbart grunnløs» etter artikkel 35 § 3 (a), og dermed måtte avvises etter artikkel 35 § 4 i Konvensjonen.

Dommen *Ships waste oil collector B.V and Others v. The Netherlands* gjaldt overføring av avlyttingsmateriale som lovlig var innhentet i en strafferettslig etterforskning til konkurransemyndigheten (NMA). Spørsmålet var om overføringen av opplysningene til NMA var i strid med selskapenes rett til respekt for korrespondanse etter artikkel 8 i Konvensjonen. Domstolen fant at inngrepet var nødvendig og forholdsmessig, og la vekt på den effektive håndhevingen av konkurranselovgivningen, at selskapenes overtredelser var svært alvorlige og at opplysningene ikke gjaldt sensitive data. Domstolen konkluderte derfor med at det ikke forelå brudd på art. 8 i Konvensjonen.

CASE OF L.L. AND P.L. v. NORWAY

Instans	Menneskerettsdomstolen – Domstol (Andre seksjon komite) – Dom
Tittel	L.L. AND P.L. v. NORWAY
Avsigelsesdato	2026-06-09
Saksnr.	31423/22
Viktighetsnivå	3
Klager	L.L. og P.L
Innklaget	Norge
Internettpublisering	https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-250427
Konklusjon	Brudd på artikkel 8 – Rett til respekt for privat- og familieliv (artikkel 8-1 – Respekt for familieliv
Votum	Ikke separat votum
Artikler	EMK art 8 EMK art 8-1
Stikkord:	(Art. 8) Right to respect for private and family life (Art. 8-1) Respect for family life / (Art. 8) Retten til respekt for privatliv og familieliv (Art. 8-1) Respekt for familieliv
Rettspraksis:	Se originalsammendraget lagt ut på Lovdata

Saken omhandler

Saken handler om at fosterhjemsomsorgen av klagernes barn ble erstattet med adopsjon. Klagerne anførte at opprettholdelsen av vedtaket i domstolen krenket deres rett til respekt for familieliv etter EMK artikkel 8. De anførte videre at saksbehandlingen krenket EMK artikkel 6

Fakta

Klagerne L.L. og P.L. er norske statsborgere, født henholdsvis i 1974 og 1962. De er de biologiske foreldrene til Y, en jente født i 2014. Under L.L.s svangerskap oppsto bekymringer knyttet til hennes medisinske historikk og medisinmisbruk i den innledende fasen av svangerskapet. Det ble derfor etablert et tverrfaglig omsorgsteam.

Foreldrene ble tilbudt plass ved et familiesenter, men takket nei. Etter fortsatte bekymringer fra sykehuspersonalet etter Y's fødsel, ble to psykologer oppnevnt til å foreta vurderinger, herunder gjennom hjemmebesøk. Psykologene konkluderte med at Y viste tegn forenlige med omsorgssvikt og mangel på stimulering. Det ble derfor i 2014 fattet vedtak om omsorgsovertakelse. Y var fem måneder gammel og ble i første omgang plassert i beredskapshjem.

Tingretten opprettholdt vedtaket i juni 2015. Det ble lagt til grunn at fosterhjems-plasseringen ville bli langvarig. Klagerne fikk samvær én time, tre ganger per år. Anken ble nektet fremmet.

Statsforvalteren, som hadde åpnet en tilsynssak, konkluderte i april 2016 med at barneverntjenesten ikke hadde oppfylt sine forpliktelser om å gi foreldrene veiledning og oppfølging etter omsorgsovertakelsen.

Klagerne klagde også på vedtaket om omsorgsovertakelse, men vedtaket ble opprettholdt. Nemnda fant at foreldrene ikke kunne gi Y forsvarlig omsorg, og at en flytting ville påføre henne alvorlige problemer. Samværet ble økt til halvannen time, tre ganger per år.

Tingretten opprettholdt på nytt omsorgsovertakelsen i juni 2017. Det fremgikk i en rapport fra en psykolog at Y hadde en betydelig forsinkelse i språkutviklingen, og at hun i en alder av tre

i hovedsak snakket i enkeltord. Hun var svært sensitiv til fysisk kontakt og fremmede situasjoner, og det ble anslått at hun ville ha særlige omsorgsbehov i flere år fremover. Lagmannsretten og Høyesterett nektet anken fremmet.

I første halvdel av 2019 oppnevnte barnevernet en ekspert for å vurdere muligheten for at fosterforeldrene skulle adoptere Y. Eksperten konkluderte med at Y var særlig sårbar og hadde spesielle omsorgsbehov. Klagerne begjærte samtidig omsorgsovertakelsen opphevet. Barneverns- og helsenemnda besluttet i november 2019 å frata klagerne foreldreansvaret for Y og samtykket til at Y ble adoptert av fosterforeldrene. Nemnda la til grunn at ethvert brudd på fosterhjems-ordningen ville medføre irreversibel skade for Y. Samvær etter adopsjon ble fastsatt til to timer, to ganger per år.

Tingretten stadfestet vedtaket i juli 2021 etter å ha hørt 18 vitner, herunder en nyoppnevnt sakkyndig psykolog og en ekspert på kulturen til romfolk. Noen av ekspertene mente at klagerne ikke var i stand til å ivareta Y, mens andre mente at det var mulig med støtte. Tingretten fant at fosterforeldrene var Ys de facto-foreldre. Tingretten valgte å ikke la Y uttale seg direkte, under henvisning til hennes sårbarhet og de belastningene ytterligere involvering ville påføre henne. Tingretten kom frem til at det ikke var til Y's beste at omsorgsovertakelsen ble opphevet, og la særlig vekt på at det forelå eksepsjonelt sterke grunner for adopsjon. Det ble bemerket at klagerne i perioden 2014–2018 hadde fått veiledning og blitt invitert til å delta i et rådgivningsprogram, men hadde takket nei, og at de ikke hadde vist mottakelighet for barneverntjenestens oppfølging. Tingretten fant at de negative konsekvensene av å returnere Y til de biologiske foreldrene klart oversteg hennes behov for å etablere tilknytning til sin kulturelle opprinnelse på morens side.

Tingretten fant heller ikke at L.L.s bakgrunn som rom hadde vært et moment i barneverntjenestens vurderinger. Samvær etter adopsjon ble opprettholdt til to timer, to ganger per år.

Parallelt med de nasjonale rettsprosessene klaget klagerne til statsforvalteren, som i september 2021 kom frem til at Y ikke hadde fått tilstrekkelig eksponering for sin minoritetsbakgrunn som rom, og at hun kunne ha blitt introdusert for sin kulturelle arv på et tidligere tidspunkt. Lagmannsretten nektet anken over tingrettens dom fremmet i oktober 2021. Høyesterett nektet anken fremmet i desember 2021, og tingrettens dom om adopsjon av Y ble dermed

rettskraftig. Klageren brakte saken inn for Domstolen i juni 2022

Anførsler

Klagerne anførte under artikkel 8 at myndighetene hadde forsømt sin plikt til å legge til rette for gjenforening, at tidligere avgjørelser hadde lagt til grunn at fosterhjems-plasseringen ville bli langvarig uten at det ble iverksatt reelle tiltak med sikte på tilbakeføring og at sakkyndige rapporter var ensidige og ga en uriktig vurdering av foreldrenes omsorgsevne. De anførte videre at en adopsjon med to samvær per år verken ga mulighet for en meningsfull relasjon til Y eller for at hun skulle bli eksponert for sin kulturelle arv som rom. Under artikkel 6, sammenholdt med artikkel 8, anførte klagerne at tingretten ikke burde ha vektlagt risikoen for fremtidige rettssaker ved avgjørelsen av adopsjonsspørsmålet, og at Y's rettigheter etter artikkel 6 var krenket da hun ikke ble hørt direkte av retten

Domstolens vurdering

Domstolen behandlet klagen utelukkende under artikkel 8, idet artikkel 6-klagen ble ansett som en del av denne.

Domstolen fant at adopsjonsbeslutningen utgjorde et inngrep i klagerens rett til respekt for familieliv etter artikkel 8 første ledd, at inngrepet hadde hjemmel i lov og at det hadde et legitimt formål om å beskytte Y's helse og rettigheter. Spørsmålet var om inngrepet var «nødvendig i et demokratisk samfunn» etter artikkel 8 § 2.

Domstolen viste til de generelle prinsippene fra dommene Strand Lobben m.fl. mot Norge (EMD-2013-37283) og Abdi Ibrahim mot Norge (EMD-2016-15379). Domstolen uttalte på bakgrunn av disse at den må vurdere om begrunnelsene for inngrepet er relevante og tilstrekkelige og om foreldrene i tilstrekkelig grad er involvert. Domstolen understreket at adopsjon bryter de rettslige båndene mellom barnet og de biologiske foreldrene endelig, og kun kan rettferdiggjøres i eksepsjonelle tilfeller der det foreligger et avgjørende hensyn til barnets beste.

Ved vurderingen av om myndighetene hadde gitt relevante og tilstrekkelige begrunnelser, konstaterte Domstolen at de sakkyndige vurderingene tingretten hadde bygget på ikke identifiserte omfanget og alvoret av Y's sårbarhet med tilstrekkelig presisjon, og at klagerens omsorgssvikt heller ikke var tilstrekkelig konkret beskrevet i lagmannsrettsdommen.

Domstolen viste til at flere sakkyndige tvert imot hadde ment at klagerne med veiledning og støtte ville kunne gi tilstrekkelig omsorg for et barn med ordinære behov.

Domstolen bemerket videre at klagerne hadde fått svært begrenset samvær helt siden Y var fem måneder gammel, at fosterhjems plasseringen fra starten av ble forutsatt å bli langvarig og at det ikke i tilstrekkelig grad var redegjort for hvorfor samværet ble fastsatt så restriktivt. Med henvisning til saken Strand Lobben understreket Domstolen at staten ikke kan vise til manglende tilknytning mellom barnet og de biologiske foreldrene som grunnlag for adopsjon når myndighetene selv har medvirket til å skape den familiesituasjonen som inngrepet bygger på.

Domstolen bemerket dessuten at tingretten syntes å ha tillagt risikoen for fremtidige rettssaker fra klagernes side vekt ved adopsjonsvurderingen. Domstolen understreket i den forbindelse at biologiske foreldres prosessuelle rettigheter, herunder adgangen til å bringe spørsmål om omsorgsovertakelse og samvær inn for domstolene, utgjør en integrert del av retten til respekt for familieliv etter artikkel 8, og at utøvelsen av slike rettigheter ikke kan anvendes til klagernes ugunst.

Domstolen tok deretter stilling til hvilken betydning det hadde at Y ikke fikk uttale seg direkte i prosessen. Domstolen viste til at en slik vurdering måtte bero på de konkrete omstendighetene i saken, herunder barnets alder og modenhet. Domstolen fant at det var rimelig at Y ikke fikk uttale seg, til tross for at hun var syv år og saken var av stor betydning for hennes privat- og familieliv. Domstolen la vekt på hennes sårbarhet og på at Y's synspunkter i tilstrekkelig grad var reflektert gjennom de mange sakkyndiges observasjoner.

Samlet sett fant Domstolen at de nasjonale myndighetene ikke hadde fremlagt tilstrekkelig begrunnelse for at det forelå eksepsjonelle omstendigheter som rettferdiggjorde adopsjon. Domstolen viste i den forbindelse særlig til Y's svært tidlige plassering i fosterhjem, de begrensede samværsrettighetene som ble fastsatt fra starten av, den manglende presisjonen i beskrivelsen av både Y's sårbarhet og klagernes omsorgsutfordringer, samt tingrettens vektlegging av risikoen for fremtidige tvister. Inngrepet var ikke proporsjonalt i forhold til hensynet til barnets beste og dermed ikke «nødvendig i et demokratisk samfunn».

Domstolen konkluderte enstemmig med krenkelse av artikkel 8.

CASE OF J.K. v. Norway

Instans	Menneskerettsdomstolen – Domstol (Andre seksjon komite) – Vedtak
Tittel	J.K. v. Norway
Avsigelsesdato	2026-04-07
Saksnr.	24657/21
Viktighetsnivå	3
Klager	J.K
Innklaget	Norge
Internettpublisering	https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-250257
Konklusjon	Avvist
Votum	Ikke separat votum
Artikler	EMK art 8 EMK art 35
Stikkord:	Art. 8) Right to respect for private and family life (Art. 35) Admissibility criteria / (Art. 8) Retten til respekt for privat- og familieliv (Art. 35) Saker som kan prøves
Rettspraksis:	Se originalsammendraget lagt ut på Lovdata

Saken omhandler

Saken gjaldt om beslutningen om tvangsadopsjon var i strid med EMK art. 8.

Fakta

Saken gjaldt omsorgsovertakelse av klagerens sønn (X), som senere førte til adopsjon. Barnet ble født i 2012. På tidspunktet for fødselen var barnets mor og hennes foreldre blant annet under etterforskning for å ha unnlatt å oppsøke helsehjelp for guttens halvbror, som hadde livstruende skader. På grunn av risiko for vold og omsorgssvikt i hjemmet plasserte barnevernet X i et beredskapshjem etter fødselen. Barnevernstjenesten viste blant annet til at foreldrene samlet sett ikke hadde gjort forberedelser til å ta imot et barn, at klageren hadde en kriminell fortid, og at han manglet forståelse for hvorfor det var truffet barnevernstiltak overfor halvbroren. Beredskapshjemmet som tok imot X ved fødselen, ble senere hans fosterhjem. I april 2013 vedtok Fylkesnemnda omsorgsovertakelse på bakgrunn av sakkyndige vurderinger som viste manglende omsorgsevne hos foreldrene. Tingretten opprettholdt i oktober 2013 omsorgsovertakelsen og fastsatte samvær til to timer fire ganger i året.

I mars 2014 ble moren og hennes foreldre dømt i lagmannsretten for å ha unnlatt å oppsøke helsehjelp for barnets halvbror. Foreldrene bestred verken omsorgsovertakelsen eller samværsordningen før adopsjonssaken ble reist i 2017. I august 2017 begjærte kommunen fratakelse av foreldreansvaret og samtykke til adopsjon av fosterforeldrene. Nemnda innvilget adopsjon i februar 2018 med besøkskontakt to ganger i året. Samme år kom tingretten derimot til motsatt resultat og avslo adopsjon. Samtidig opprettholdt tingretten omsorgsovertakelsen. I mai 2019, før ankeforhandlingene i lagmannsretten, døde fostermoren etter kort tids sykdom, og de biologiske foreldrene gikk fra hverandre. I september 2019 kom lagmannsretten til at barnet skulle bli adoptert av fosterfaren og la avgjørende vekt på barnets behov for stabilitet, trygghet og tilhørighet. Høyesterett opprettholdt lagmannsrettens avgjørelse i oktober 2020. Høyesterett la vekt på at adopsjonen var til barnets beste, at foreldrene ikke hadde klart å etablere en nær relasjon til barnet til tross for samvær, og at myndighetene hadde oppfylt sin plikt til å arbeide for gjenforening. Høyesterett konkluderte dermed med at adopsjonen ikke burde utsettes og fastsatte samvær til to ganger i året.

Saken ble brakt inn for Domstolen i april 2021

Anførsler

Klageren anførte at de nasjonale avgjørelsene krenket hans rett til familieliv etter EMK art. 8. Han mente det ikke var til barnets beste å bli adoptert. Han anførte at han ikke hadde fått mulighet til å knytte bånd med sønnen som følge av den opprinnelige plasseringen av barnet og samværsrestriksjonene.

Domstolens vurdering

Innledningsvis bemerket Domstolen at saken gjaldt avgjørelsen om adopsjon av X til fosterfaren. Domstolen konstaterte at adopsjonen utgjorde et inngrep i klagerens rett til respekt for familieliv etter artikkel 8 § 1. Videre hadde inngrepet hjemmel i lov, og forfulgte et legitimt formål om å beskytte barnets helse og rettigheter. Det springende punktet for Domstolen var om inngrepet var «nødvendig» etter artikkel 8 § 2.

For å ta stilling til spørsmålet viste Domstolen til de generelle prinsippene fra sakene *Strand Lobben and Others v. Norway* ([GC], no. 37283/13, §§ 202-13, 10 September 2019) og senere i *Abdi Ibrahim v. Norway* ([GC], no. 15379/16, § 145, 10 Desember 2021). Domstolen måtte foreta en helhetsvurdering av om begrunnelsen for de aktuelle tiltakene var relevant og tilstrekkelig, samt om klageren hadde vært tilstrekkelig involvert i prosessen. Domstolen understreket at beslutning om adopsjon bare er aktuell i svært spesielle tilfeller og må være begrunnet i et overordnet hensyn til barnets beste.

Ved vurderingen av om de nasjonale myndighetene hadde gitt relevante og tilstrekkelige grunner for adopsjonen, fant Domstolen at norske domstoler hadde bygget sin vurdering på et oppdatert kunnskapsgrunnlag, basert på opplysninger fra partene selv, familiemedlemmer, vitner og sakkyndige. Domstolen kom også til at Høyesteretts avgjørelse var basert på en vurdering av hensynet til barnets beste. Høyesterett hadde blant annet lagt vekt på barnets behov for ro og stabilitet, samt at det ikke forelå uavklarte forhold som tilsa at adopsjonsavgjørelsen burde utsettes. Videre understreket Domstolen at nasjonale domstoler må være varsomme med å legge vekt på at foreldrene mottar ulike former for bistand fra det offentlige.

I denne saken fikk foreldrene støtte fra NAV. Domstolen bemerket imidlertid at Høyesterett ikke brukte dette som et selvstendig argument, men som et moment i en helhetsvurdering av

livssituasjonen deres. Domstolen påpekte at vurderingen ikke bare gjaldt begrunnelsen for adopsjonen, men saken som helhet. Domstolen fremhevet at dersom familiebandene svekkes som følge av at staten ikke har ivaretatt sine forpliktelser til å tilrettelegge for tilbakeføring, for eksempel ved å fastsette en for restriktiv samværsordning, kan ikke staten basere en avgjørelse om adopsjon på svake eller manglende familieband. Dette var imidlertid ikke tilfellet i denne saken. Domstolen bemerket at målet om gjenforening ikke hadde vært oppgitt fra starten av saken. På bakgrunn av dette kom Domstolen derfor frem til at beslutningen om adopsjon bygget på relevante og tilstrekkelige grunner. Det forelå ikke forhold som tilsa at familiebandene ble brutt som følge av at staten ikke hadde tilrettelagt for samvær og gjenforening med foreldrene. Inngrepet var dermed «nødvendig» etter artikkel 8 § 2.

Domstolen konkluderte enstemmig med at klagen var «åpenbart grunnløs» etter artikkel 35 § 3 (a) og måtte avvises etter artikkel 35 § 4 i Konvensjonen

CASE OF SHIPS WASTE OIL COLLECTOR B.V. AND OTHERS v. THE NETHERLANDS

Instans	Menneskerettsdomstolen – Domstol (Storkammer) – Dom
Tittel	SHIPS WASTE OIL COLLECTOR B.V. AND OTHERS v. THE NETHERLANDS
Avsigelsesdato	2025-04-01
Saksnr.	2799/16 2800/16 3124/16 3205/16
Viktighetsnivå	Key cases
Klager	Seks aksjeselskaper
Innklaget	Nederland
Internettpublisering	https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-242521
Konklusjon	Ingen krenkelse av artikkel 8 – Rett til respekt for privat- og familieliv (Artikkel 8-1 – Respekt for korrespondanse) Ingen krenkelse av artikkel 13 +8-1 – Rett til et effektivt rettsmiddel (artikkel 13 – Effektivt rettsmiddel) (Artikkel 8 – rett til respekt for privat- og familieliv, art. 8-1 – Respekt for korrespondanse)
Votum	Separat votum
Artikler	EMK art 8 EMK art 8-1 EMK art 8-2

Stikkord:	EMK art 13 EMK art 13+8-1 EMK art 6 Domstolens saksbehandlingsregler EMK art 42-1
	(Art. 8) Right to respect for private and family life (Art. 8-1) Respect for correspondence (Art. 8-2) Interference (Art. 8-2) Necessary in a democratic society (Art. 8-2) Economic well-being of the country (Art. 8-2) In accordance with the law (Art. 13) Right to an effective remedy (Art. 13) Effective remedy (Art. 6) Right to a fair trial (Art. 6) Criminal proceedings Margin of appreciation Proportionality / (Art. 8) Retten til respekt for privat og familieliv (Art. 8) Respekt for korrespondanse (Art. 8-2) Inngrep (Art. 8-2) Nødvendig i et demokratisk samfunn (Art. 8-2) Landets økonomiske velferd (Art. 8-2) I samsvar med loven (Art. 13) Retten til effektivt rettsmiddel (Art. 13) Rettsmiddel (Art. 6) Retten til rettferdig rettergang (Art. 6) Straffesak Skjønnsmargin Proporsjonalitet
Rettspraksis:	Se originalsammendraget lagt ut på Lovdata

Saken omhandler

Saken gjaldt overføring av avlyttingsmateriale som lovlig var innhentet i en strafferettslig etterforskning til konkurransemyndigheten (NMA). Spørsmålet var om overføringen av opplysningene til NMA var i strid med selskapenes rett til respekt for korrespondanse etter art. 8 i Konvensjonen.

Fakta

Saken bestod av to grupper aksjeselskaper. Den første gruppen bestod av Ships Waste Oil Collector B.V., Burando Holding B.V. og Port Invest B.V. De drev med innsamling av flytende avfall fra skip i Rotterdams havneområde. Den andre gruppen selskaper bestod av Janssen De Jong Groep B.V., Janssen De Jong Infra B.V og Janssen de Jong Infrastructuur Nederland B.V. De drev med bygge- og anleggsvirksomhet.

I begge sakene ble det under strafferettslig etterforskning foretatt telefonavlytting etter tillatelse fra retten. Saken mot den første gruppen selskaper gjaldt mistanke om dokumentforfalskning og miljøkriminalitet. Den andre saken gjaldt mistanke om bestikkelse, bedrageri og dokumentforfalskning. Under avlyttingen fant myndighetene samtaler som kunne tyde på prissamarbeid. Dette materialet ble deretter overført av påtalemyndigheten til den nederlandske konkurransemyndigheten (NMA). På grunnlag av det overførte materialet innledet NMA en undersøkelse av mulige overtredelser av konkurranseloven. I den første saken kom NMA til at selskapene i avfallsbransjen hadde samarbeidet om kontraktsfordeling og begrensning av priskonkurranse. I den andre saken kom NMA til at selskapene i bygg- og anleggsbransjen hadde samarbeidet om anbud, samt utvekslet opplysninger om sin planlagte anbudsatferd før deltakelse i offentlige anbudskonkurranser. Selskapene ble ilagt bøter.

Sakene gikk gjennom flere runder for de nederlandske domstolene. Førsteinstansen ga først selskapene medhold. Anke-domstolen opphevet imidlertid disse avgjørelsene. Til slutt, i den øverste domstol for handel og industri, ble bøteleggingen opprettholdt, men den andre gruppen selskaper fikk redusert sine bøter.

Saken ble brakt inn for Domstolen i januar 2016. På grunn av at de to gruppesakene hadde flere likheter, ble de forent for behandling i Domstolen

Anførsler

Selskapene anførte at overføringen av opplysninger innhentet i en strafferettslig etterforskning til konkurransemyndigheten (NMA) var i strid med art. 8. De gjorde gjeldende at den innledende kontakten mellom de strafferettslige etterforskningsmyndighetene og NMA ikke var i samsvar med loven. Videre anførte selskapene at det forelå en krenkelse av art. 13 om retten til et effektivt rettsmiddel. De begrunnet dette med at de ikke ble informert om overføringen av opplysningene, samt at det ikke forelå noen forhåndskontroll fra domstolene. Selskapene mente også at den etterfølgende kontrollen ikke oppfylte kravet til effektivitet.

Staten bestred disse anførslene

Domstolens vurdering

Domstolen konstaterte innledningsvis at det ikke var omtvistet at det forelå et inngrep etter art. 8. Domstolen la til grunn at juridiske personer er vernet av art. 8, forretningslokalene er dekket av uttrykket «hjem», og juridiske personers kommunikasjon er beskyttet av uttrykket «korrespondanse». Domstolen fant at både avlyttingen og overføringen av opplysningene til konkurransemyndigheten (NMA) utgjorde et inngrep i selskapenes rett til respekt for korrespondanse. Dette gjaldt også opplysningene som var innhentet indirekte gjennom avlytting av tredjepart. Videre presiserte Domstolen at overføringen av avlyttingsmateriale til konkurransemyndigheten utgjorde et selvstendig inngrep. På bakgrunn av dette fant Domstolen at overføringen av avlyttingsmateriale til bruk i konkurransesaken var et inngrep i klagernes rett til respekt for korrespondanse etter art. 8.

Ved spørsmålet om inngrepet kunne rettferdiggjøres redegjorde Domstolen først for de generelle prinsippene. Domstolen fastslo at fortrolighet i kommunikasjon er et kjerneelement i art. 8. Vernet er imidlertid ikke absolutt. Inngrepet må ha hjemmel i lov, forfølge et legitimt formål og være forholdsmessig. Selv om overføring av avlyttingsmateriale er mindre inngripende enn selve avlyttingen, gjelder de relevante prinsippene fra skjult overvåkning.

Domstolen bemerket også at de overførte dataene vanligvis er et produkt av lovregulerte avlyttingsprosesser med tilstrekkelige rettssikkerhetsmekanismer. Videre må prinsippene fra praksis om skjult overvåkning tilpasses overføring av opplysninger mellom myndigheter.

Domstolen la også vekt på personvern hensyn. Domstolen understreket at det er essensielt å ha klare og detaljerte regler om tiltakets omfang og bruk. Overføring av data er et inngrep som må være hjemlet, forutsigbart, tilstrekkelig begrunnet og underlagt kontroll. Domstolen bemerket også at lovligheten og nødvendigheten må vurderes samlet.

Det følger av Domstolens praksis at loven må inneholde tiltak ved overføring av avlyttingsmateriale til andre. Slike tiltak må blant annet sikre at overføringen ikke blir et middel til å omgå de strenge garantiene som gjelder for avlytting av kommunikasjon. Domstolen oppstilte flere kriterier. For det første må overføringen av avlyttingsmateriale begrenses til opplysninger som er innhentet i samsvar med Konvensjonen. For det andre må vilkårene være klart regulert i nasjonal rett. For det tredje må det finnes garantier for håndtering og sletting av opplysningene. For det fjerde må det foreligge tilstrekkelige rettssikkerhetsgarantier. Ved vurderingen av om inngrepet er nødvendig i et demokratisk samfunn, vil Domstolen legge vekt på opplysningenes karakter, formålet med overføringen, konsekvensene for klageren, samt kvaliteten på rettsmidlene.

Når det gjaldt nivået for beskyttelse for juridiske personer og statens skjønnsmargin, beror dette på opplysningenes innhold, og ikke på om klageren er en juridisk person. Skjønnsmarginen vil være videre ved innsamling og behandling av forretningsrelaterte opplysninger enn ved personlige opplysninger. Videre vil skjønnsmarginen bero på inngrepets alvor og det legitime formålet. Domstolen la til grunn at minimumsgarantiene etter art. 8 i utgangspunktet er de samme for fysiske og juridiske personer.

Domstolen gikk deretter over til å anvende disse prinsippene på denne saken. Innledningsvis fastslo Domstolen at opplysningene var innhentet i tråd med art. 8 i Konvensjonen. Videre vurderte Domstolen om inngrepet hadde tilstrekkelig hjemmel i lov. Domstolen fant at overføringen av opplysningene hadde hjemmel i nederlandsk rett, og at loven oppfylte kravet til klarhet og forutsigbarhet. Domstolen la videre til grunn at inngrepet forfulgte et legitimt formål, nemlig å beskytte landets økonomiske velferd.

Det springende punkt for Domstolen var om inngrepet var nødvendig i et demokratisk samfunn. Domstolen vurderte først om prosedyrene og rettsmidlene ga klagerne tilstrekkelige garantier mot vilkårlighet og misbruk. Materialet var innhentet med tillatelse fra domstol og i samsvar med Konvensjonen. Overføringen til konkurransemyndigheten var derfor ikke i strid

med Konvensjonen. Det avgjørende var om det nasjonale systemet ga tilstrekkelige garantier mot vilkårlighet og misbruk, og om det var nødvendig i et demokratisk samfunn.

Domstolen understreket at art. 8 i Konvensjonen ikke gir rett til varsling på forhånd om skjult overvåkning. Det samme gjelder overføring av avlyttingsmateriale når hemmelighold er nødvendig for straffesaken. Art. 8 gir derfor ikke rett til forhåndsvarsling, eller til å delta i kontrollen før overføringen.

For den andre gruppen selskaper ble korrespondansen overført mens det foregikk etterforskning og avlyttingen var hemmelig. Det var derfor nødvendig at overføringen skjedde uten selskapenes kunnskap, noe som ikke førte til brudd på art. 8. For den første gruppen selskaper var det imidlertid uklart hvorfor overføringen ble holdt hemmelig selv om de var klar over etterforskningen. Domstolen mente dette var uheldig, og vurderte derfor om etterfølgende kontroll kunne kompensere for dette.

Domstolen bemerket at overføringstillatelsene manglet skriftlig begrunnelse, men at dette likevel kunne kompenseres gjennom etterfølgende kontroll. Videre påpekte Domstolen at selskapene fikk kjennskap til overføringene og kunne benytte rettsmidler. Selskapene utfordret hvorvidt overføringen var lovlig og i tråd med Konvensjonen for de administrative domstolene. Retten vurderte nødvendigheten og forholdsmessigheten, samt om art. 8 var overholdt. Mangelen på begrunnelse ble dermed kompensert ved etterfølgende kontroll. Videre fant Domstolen at rettsmidlene kunne gi tilstrekkelig oppreisning. Selskapene kunne også gå til sivilt søksmål. Samlet sett ga derfor det nasjonale kontrollsystemet tilstrekkelige garantier mot vilkårlighet og misbruk.

Til slutt vurderte Domstolen om det forelå relevante og tilstrekkelige grunner for inngrepet og tok hensyn til statens skjønnsmargin. Domstolen la vekt på den effektive håndhevingen av konkurranselovgivningen, at selskapenes overtredelser var svært alvorlige og at opplysningene ikke gjaldt sensitive data. Sett i lys av dette fant Domstolen at inngrepet var nødvendig og forholdsmessig. Staten hadde holdt seg innenfor sin skjønnsmargin. Domstolen konkluderte med at det ikke forelå brudd på art. 8 i Konvensjonen. For den første gruppen selskaper (Ships Waste Oil Collector B.V., Burando Holding B.V. og Port Invest B.V.) var det dissens på 12-5. For den andre gruppen selskaper (Janssen de Jong Groep B.V., Janssen de Jong Infra B.V. og Janssen de Jong Infrastructuur Nederland B.V.) var det dissens på 10-7.

På grunnlag av det overnevnte fant Domstolen også at det ikke forelå krenkelse av art. 13 i Konvensjonen siden klagerne hadde tilgang til effektive rettsmidler. I votumet var det dissens på 15-2